

GİRİŞİMCİLİK NEDİR? TÜRKİYE'NİN GİRİŞİMCİLİK PERFORMANSI - Doruk Aktoprak

Girişimci kelimesi bir şeyi yapmaya başlayan kişi anlamına gelmekte olup, girişmek fiilinden türemiştir. Tarihsel olarak baktığımızda girişimci diye Türkçe'ye çevrilen "entrepreneur" Fransızca kelime **entreprendre**'den gelmektedir ve anlamı bir şey yapmaktır.

Girişimci, risk alarak yenilik veya geliştirme yapan kişidir. Diğer bir deyişle, girişimci fırsatları gözleyen ve onları bulduğunda her tür riski alarak fikrini gerçekleştirmeye çalışandır. Dolayısı ile girişimcilik için fikir üretmek, yenilik üretmek ya da bir geliştirme yapmak gerekmektedir. Bu da Türk toplumunda fazlası ile vardır. Çoğu zaman fikir üretmek aşamasında kalsa da. Ama bu sadece ilk aşamadır ve diğer aşamalara geçememekte üstümüze yaktır.

Girişimcilik de, girişimcilerin risk alma, fırsatları kovalama, hayata geçirme ve yenilik yapma süreçlerinin tümüne verilen addır. Bu yüzdendir ki hem şirket açma süreci, hem de yenilikler yapma süreci **girişimcilik** kapsamındadır.

Girişimcilik tanımında yenilik vardır ve bu yenilik mevcut kaynakların yeni bir birleşimini ifade eder, bir diğer deyişle:

- yeni bir malın yada servisin üretimi,
- yeni bir üretim metodunun geliştirilmesi,
- yeni bir pazarın oluşturulması,
- yeni bir hammadde kaynağının bulunması ve
- endüstrinin yeniden yapılandırılması yeniliktir.

Eski ve/veya yeni, büyük ve/veya küçük, yavaş ve/veya hızlı büyüyen, özel ve/veya kamu şirket ve örgütlerinin başında görevde olan yöneticiler (şirket sahibi olabilir yada maaş alan profesyonel yönetici olabilir) veya örgüt çalışanları yenilikler yaptıkları zaman girişimci düşünce tarzı ve davranışı göstermiş olurlar.

Bunların dışında bir yöntemle girişimci olunamaz mı? Elbette ki olunabilir. Eskiden beri yapılan bir işi daha kaliteli, daha hızlı veya daha ucuza yapmak da girişimciliktir. Gerçi bunlarda da bir yenilik yaratma söz konusudur. Daha ucuza yapabiliyorsanız yeni bir know-how, daha kaliteli yapabiliyorsanız yeni bir standart, daha hızlı yapabiliyorsanız yeni bir süreç üretebilmişsiniz demektir. Evet bu da girişimcilik olarak değerlendirilebilir.

GİRİŞİMCİLERİN BAZI ÖZELLİKLERİ:

Hızlı düşünme, belirsizlik altında hızlı karar alma, kararlı ve azimli olma, güçlü sezgi sahibi, iyi gözlemci, hayal gücü yüksek, kaynaklara ulaşabilecek ilişkiler ağına sahip, kaynaklar arasında özellikle insan kaynaklarını iyi yönetebilen, düşünme ve muhakeme yetenekleri güçlü, çok yönlü düşünebilen, yeninin kabul edilmesini sağlayacak ikna gücüne sahip olan, iyi iletişim kuran, bağımsız düşünebilen, esnek, yaratıcı, kendine güvenen, dayanıklı ve ısrarcı. Bir girişimcide bu özelliklerin büyük kısmı rahatlıkla gözlemlenebilir. Ama girişimcilik için sadece fikir üretebilmek yeterli değildir. Örnek olarak Zeka-Akıl ve Zeki-Akıllı arasındaki ilişki gösterilebilir.

YANLIŞ İNANIŞLAR/MİTLER

Toplumda genel kabul gören girişimciliğe dair bazı inanışlar vardır ve bunların birçoğu gerçeği yansıtmaz.

Yanlış İnanış: Girişimci doğulur, sonradan olunmaz.

Açıklama: Bazı doğal yetenekler olabilir ama bunların ortaya çıkarılması gerekir. Ayrıca, girişimciliğin temelinde olan birçok yetenek, bilgi, tecrübe ve ilişki ağını yıllar içinde geliştirerek **girişimcilik** kapasitesi oluşturmak mümkündür. Sahip olunması gereken en önemli değer özgüven ve takım çalışmasıdır. Mutlaka başaracağım diyebilmeli ve aynı fikir ve duyguları paylaşan iş ortakları ve/veya takım arkadaşları ile desteklenmelidir.

Yanlış İnanış: Sermaye yeni iş için en önemli girdidir.

Açıklama: Eğer yetenek ve/veya yeni fikir var ise zor da olsa sermaye bulunabilir, oysa sermaye ile yetenek ve/veya yeni fikir bulunamaz. Sermaye sadece bir araçtır. Kendi tecrübelerimden çok iyi biliyorum... Zira ben işimi Sıfır Sermaye ile kurdum.. Leasing yapmadım, banka kredisi veya borç almadım. Sadece işimi kurarken bir yandan da satış yapmaya çalıştım. Ve yaptığım ilk satışlarla şirket kuruluş masrafları ve ofis kuruluş masraflarını karşıladım. İlk aldığım iş de yurt dışından bir yazılım işiydi.

Yanlış İnanış: Herkes yeni bir iş kurabilir.

Açıklama: İş kurmak işin en kolayıdır, önemli olan şirketin devamını sağlamak, büyütme ve kalıcı

olmaktır. Girişimci için önemli olan fikrin başarılı şekilde ticarileşmesini ve/veya toplumsal faydaya dönüştürmesini sağlamaktır ve geliştirmektir.

Yanlış İnanış: Girişimciler kumarbazdır.

Açıklama: Başarılı girişimciler tüm riskleri dikkatlice hesaplayanlardır. Ülkemizde önümüzü görmek ne kadar zor olsada, girişimcilerin risk analizi yapmaları gerekmektedir. En önemli riskiniz zamandır. Çünkü zaman en değerli şeydir. Haberleşmenin olmadığı dönemlerde birçok buluş dünyanın dörtbir köşesinde hemen hemen aynı zamanlarda gerçekleştirilmiştir. Unutmayın ki sizin düşündüğünüzü başkaları da düşünüyor. Elinizi çabuk tutmalısınız...

Yanlış İnanış: Girişimciler genç ve enerjik olmalıdır.

Açıklama: Yaş bir sınır değildir. Ama şurası bir gerçek ki gerektiğinde hayat standartından fedakarlık edemeyecek birisinin girişimci olabilmesi daha zor olabilir. Hayat standartı da yaşlandıkça vazgeçilmesi zorlaşan bir şey olduğundan girişimciliğin yaşla dolaylı da olsa bir bağlantısı var. Genel ortalama 30'lu yaşlar olmakla birlikte 60'lı yaşlarında başarılı olan birçok girişimci vardır.

Yanlış İnanış: Başarılı girişimci, iyi okul performansı gösterir.

Açıklama: Girişimcilik yaratıcılık, motivasyon, bütünsellik, liderlik, takım kurma, analitik yetenek ve belirsizliklere ve zorluklarla başa çıkma yeteneklerinin karışımıdır. Dolayısıyla sadece okul performansı girişimcilik için gösterge olamaz. Hele hele, Lise birincilerinin üniversite sınavını kazanamadığı, üniversite birincilerinin iş bulamadığı bir ülkede, eğitim girişimcilik için hiç sağlıklı bir gösterge olamaz.

GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ

- İşsizlik sorununa önemli bir çözüm olanağı sunduğu gibi ekonomik büyümenin de dinamosudur.
- Girişimci, ekonomik kaynakların düşük üretkenlik alanlarından yüksek alanlara aktarılma sürecinde baş aktördür, çünkü üretim kaynaklarını yeni bir tarzda birleştirerek kullanılmayan üretim faktörlerinin kullanılmasını sağlar, ama daha önemlisi kullanılmakta olan üretim araçlarının ve mevcut girdilerinin değişik şekillerde kullanımı ile üretimi artırır.
- Girişimci yeni düşüncelerin yaratılması, yayılması ve uygulamasını hızlandırır, ayrıca yeni endüstrilerin doğmasına yol açar, teknolojileri kullanan sektörlerde verimliliği artırır ve hızla büyüyen sektörler yarattığı için ekonomik büyümeyi hızlandırır.

TÜRKİYE'NİN DURUMU

Ülke Gelişimi Karşılaştırması

Birleşmiş Milletler Gelişme Programı tarafından çok sayıda sosyal, ekonomik, eğitim ve politik faktörler göz önüne alınarak 2002 yılında yapılan İnsani Gelişim Endeksi'nde Türkiye, 173 ülke içinde 85'inci sıradadır. Türkiye eğitim, sağlık, gıda, kadın ve çocukların durumu ve okuryazarlık gibi göstergelerde Küba, Malezya, Libya ve Ermenistan'dan daha kötü performans göstermektedir ve Avrupa'da sadece Arnavutluk ve Moldavya'dan iyi konumdadır.

Teknoloji Karşılaştırması

2000 yılında GSMH'nin sadece % 0,6'sını Araştırma-Geliştirme'ye (Ar-Ge) harcayan Türkiye'ye karşılık, İsveç % 3,8'ini, Finlandiya % 3,3'ünü, Japonya % 3,1'ini, İsrail % 2,8'ini ve ABD % 2,7'sini harcamaktadırlar. Türkiye'yi karşılaştırdığımız ülkeler grubu içinde sadece Meksika Türkiye'den daha az kaynağı Ar-Ge'ye harcıyor. Güney Kore Türkiye'nin 4,5 katı, İrlanda ise 2,6 katı Ar-Ge'ye kaynak ayırmaktadırlar.

İnsan Kaynakları & Eğitim Karşılaştırması

Türkiye karşılaştırma yapılan ülkeler arasında % 30 ile en fazla genç nüfus (0-14 yaş grubu) oranına sahip olan iki ülkeden biridir (diğeri Meksika). Bu genç nüfusa rağmen işsizlerin çoğunluğu (% 64) 30 yaşın altındaki gençlerdir.

Türkiye, eğitim konusunda sınıfta kalmıştır, çünkü okuma yazma bilmeme oranı yüksektir ve orta ve yüksek öğretimde eğitime katılan öğrenci oranları düşüktür. Türkiye'nin kişi başına eğitime ayırdığı kaynağın neredeyse İran ve Irak'ın ayırdığı kaynağın üçte biri olduğu göz önüne alınırsa bu başarısızlığın nedeni kolaylıkla anlaşılabilir.

Finans Karşılaştırması

Türkiye'de her büyüklükteki firmanın başlıca sorunlarından biri finansmandır. Türkiye'nin toplam ulusal kredi miktarı diğer ülkelerle karşılaştırıldığında çok düşük olduğu görülmektedir.

Türkiye'de özel sektöre verilen ve bankalarca sağlanan kredilerin GSYİH içindeki payları karşılaştırma yapılan ülkeler arasında bir tek Meksika'dan iyidir.

Yenilikçi ve teknolojiye dayalı firmaların gelişmesinin arkasındaki en büyük destek olarak görülen risk sermaye sektörü, Türkiye'de henüz emekleme sürecine dahi girememiştir.

Yasal Düzenlemeler Karşılaştırması

Kamu dengesindeki bozulmaya paralel ortaya çıkan kaynak arayışı, kendini artan vergi oranları olarak göstermiş ve Türkiye, son on yıllık süre zarfında, kamu gelirlerini önemli ölçüde artırmıştır. OECD'nin yayınladığı vergi istatistiklerine bakıldığında, 1995-2000 yılları arasında OECD ülkelerinin ortalama vergi yükü %36.1'den %37.4'e yükselirken, Türkiye'de hızlı bir artış yaşanmış ve vergi yükü aynı dönemde %22.6'dan %33.4'e yükselmiştir. 2001 yılı için toplam vergi gelirlerinin GSYİH içindeki oranı ele alındığında Türkiye'nin %35.8 ile OECD (%37.4) ve AB (%41.6) ortalamalarından daha düşük vergi yüküne sahip olduğu görülmektedir. Özet olarak, Türkiye'de vergi yükü ekonomik gerekçeleri gözetmeksizin sürekli artış göstermekte, buna karşılık mükellef sayısında bir gelişme yaşanmaması yatırımcılar açısından vergi ortamını içinde yaşanabilir olmaktan uzaklaştırmaktadır. Ayrıca, bütçe açıkları süreklilik kazanmış, kayıt dışı ekonomi büyümeye devam etmiş ve vergi sisteminin bir strateji çerçevesinde yeniden yapılandırılarak orta ve uzun vadeli ekonomik ve sosyal perspektiflerle uyumlu hale getirilmesi sürekli ertelenmiştir.

Vergi öncesi kar üzerinden alınan ortalama kurumlar vergisi oranları açısından Türkiye'nin İngiltere ile aynı, ABD'den ise daha düşük vergi uyguladığı görülür. Türkiye'nin yarısı kadar kurumlar vergisi uygulayan İrlanda ve Hong Kong, şirket karlarından en az vergi alınan ülkelerdir. Gelir vergisi oranlarına gelince, kişi başına GSYİH'nin %28'inin vergi olarak ödendiği Türkiye, gelir vergisi uygulamayan Çin ve Hindistan'ın birinci olduğu sıralamada, 49 ülke arasında 40'incidir. Türkiye'nin dolaylı vergiler yükü de OECD ve AB ülkelerine nispeten yüksektir. İşverenin zorunlu sosyal sigorta payına katkısının kişi başı GSYİH açısından Türkiye, bu oranın uygulanmadığı Çin ve Hindistan'ın 1. olduğu sıralamada, 49 ülke arasında 33'üncüdür.

Türkiye, çalışma yasaları, şirketlere yönelik mevzuatlarda yaşanan sorunlar ve bürokratik engeller yüzünden iş ve yatırım yapmaya uygunluk açısından kötü bir performansa sahiptir. İş ve yatırım yapmaya uygunluğu ölçen birçok istatistik çalışmasında Türkiye oldukça kötü bir performans göstermektedir. Örneğin, Ekonomist dergisinin endeksinde, 1996-2000 döneminde 60 ülke arasında yapılan iş ve yatırım yapmaya uygunluk değerlendirmesinde Türkiye 42'nci olmuştur. Bu oranın 2001-05 için yapılan tahmini senaryoda 46'ncılığa gerileyeceği tahmin edilmektedir. Benzer bir çalışma yapan Birleşmiş Milletler Ticaret ve Gelişme İşbirliği kurumunun endeksinde 1988-90 döneminde 112 ülke arasında 71'inci sırada olan Türkiye, 1998-2000 döneminde 137 ülke arasında 122'nci olmuştur. Bu endeksin ilk altı ülkesi sırasıyla şunlardır: Belçika, Lüksemburg, Hong Kong, İrlanda, İsveç ve Hollanda.

GİRİŞİMCİLİK PERFORMANSI

Uluslararası girişimcilik endeksinde kullanılan 100 yetişkin içinde şirket kuran insanların sayısına bakıldığında Türkiye 29 ülkeden daha az sayıda girişimciye sahiptir. Türkiye'de her 100 yetişkin içinde şirket kuran sayısı 4,6 iken bu sayı Meksika'da 18,7, İrlanda'da 12 ve ABD'nde 11,7'dir.

Yeni kurulan şirket sayıları açısından da Türkiye kötü bir performans göstermektedir. OECD üye ülkelerinde yeni kurulan işyerlerinin tüm işletmeler içinde oranı % 11-17, kapanan işyerlerinin oranı da % 9-14 arasında değişmekteyken, Türkiye'de bu oranlar sırasıyla % 3,5 ve % 0,9'dur.

Türkiye nüfusunun önemli bir girişimci potansiyeli olan kadınlar ve gençler girişimci olarak değerlendirilememektedir. Tüm işverenler arasında kadınların oranı % 3,3 gibi oldukça düşük bir orandır ve 30 yaşın altında bulunan gençlerin % 64'ü işsizdir.

Girişimci sayısı ile ilgili ilginç bir bulgu, girişimci erkek ve kadınların oranlarıdır. Çıkış ve inişlere rağmen, kendi hesabına çalışan kadınlar toplam kendi hesabına çalışanların % 10'u civarındadır. Tüm işverenler içinde kadınların oranı ise % 3,3 gibi çok düşük bir orandır. Hem işverenleri, hem de kendi hesabına çalışanları girişimci diye düşünürsek Türkiye'de erkek girişimciler, kadın girişimcilerin 7 katıdır. Girişimciyi sadece işveren olarak tanımlayan uluslararası bir çalışmada bulunan 29 ülke sonuçlarına göre ise erkek girişimcilerin kadın girişimcilerin iki misli olduğu saptanmıştır. Bu tanıma göre Türkiye'de erkek girişimciler kadın girişimcilerin 29 katıdır.

Türkiye genelinden şehirlerin girişimcilik performansına inildiğinde ise girişimcilik performansı en gelişkin olan illerin sadece İstanbul ve Kocaeli olduğu görülmektedir.

BİZE DÜŞEN GÖREVLER NELER?

Bu analizlerden yola çıkarak, Türkiye'de girişimciliğin geliştirilmesi için yapılması gerekenlerden bazıları aşağıdaki ana başlıklarda özetlenebilir:

1. Girişimcilik ile ilgili açık ve net bir vizyon oluşturulmalı, buna bağlı stratejiler geliştirildikten sonra hükümet programlarında öncelikli olarak yer almalıdır.
2. Şirket kuruluşu, işleyişi ve kapanışına ait bürokratik engeller azaltılmalıdır.

3. Vergi işlemleri kolaylaştırılmalıdır.
 4. Teknoloji transferinin başarılı biçimde gerçekleşmesini sağlayacak örgütler oluşturulmalıdır. Yeni teknoloji kullanımı yatırım tutarı ne olursa olsun vergilerden yatırım indirimi yapılarak teşvik edilmeli.
 5. KOBİ'lere verilen krediler artırılmalıdır.
 6. Finansman seçenekleri artırılmalı leasing teşvik edilmeli ve risk sermaye sektörü kurulmalıdır, desteklenmelidir.
 7. Girişimciler ve girişimciliği destekleyen kuruluşların oluşturduğu platformlar/ girişimci ağları kurulmalı ve bu platformlar aracılığıyla koordinasyon sağlanmalıdır.
 8. Girişimciliğin desteklendiği bir kültürel ortamın yaratılması için topluma olan katkısı ve ekonomik büyümedeki önemli rolünün anlatılması gerekmektedir.
 9. Teknolojik girişimcilik başta olmak üzere her tür girişimcilik performansı düzenli olarak ülke çapında ölçülmeli ve uluslararası ekonomilerle karşılaştırılmalıdır. Dış ticaret mevzuatına teknoloji ihracatı için yeni eklemeler yapılmalıdır.
 10. Eğitime yapılan yatırım artırılmalı, girişimci eğitim merkezlerine destek verilmelidir.
 11. Vergi sistemi yeniden yapılandırılmalı, kayıt dışı ekonomi kayıtlı hale getirilmelidir.
 12. Büyük küpürlü paralar tedavülden kaldırılmalı (Prof. Dr. Osman Altuğ'un projesi), kredi kartı ve EFT ile ödeme özendirilmelidir.
 13. Girişimcileri teşvik edecek bir ortam için kamu borçlarının azaltıldığı, yolsuzlukların engellendiği ve faiz ve enflasyonun düşürüldüğü bir ortam yaratılmalıdır.
 14. Politik süreklilik ve istikrar sağlanmalıdır.
- Yapılması gerekenler listesinde belirtilen ilk 10 madde doğrudan girişimciliğe etkisi olacak önlemler ve önerileri içermektedir. Son 4 madde ise ülke genelinde yapılması gereken çok genel önermelerdir. Fakat unutmamak gerekir ki, genel ülke altyapısı güçlendirilmeden girişimcilik ile ilgili yapılan faaliyetler ve iyileştirmeler bir sonuç vermeyecektir.

Ekonomik büyümeyi başaran ülkeler incelendiğinde görüldüğü gibi, endüstriyel yapının iyileştirilmesi, rekabet gücünün artırılması, ekonomik büyümenin hızlandırılması, istihdamın artması ve gelir düzeyinin iyileştirilmesi için ekonomik yapının girişimci ve yenilikçi olması gerekir. Bu yüzden, ekonomik canlanmayı sağlamak ve sık sık sürüklendiği krizlerden kurtulmak için Türkiye'nin günü kurtaran geçici çözümler değil uzun vadeli bir çıkış yolu bulması gerekir ve bu yol girişimcilikten geçmektedir.

Doruk Aktoprak